

EVALUERING af FRÓÐSKAPARSETUR FØROYA

1. Baggrund og proces

I perioden 2013-2014 er der foretaget en evaluering af Færøernes Universitet - Fróðskaparsetur Føroya. Dette er sket på initiativ af Undervisnings-, forsknings- og kulturministeren og i tæt samarbejde med både ministeriet og Fróðskaparsetur Føroya. Evalueringen er gennemført af en ekspertkomité, bestående af Professor, dr. jur. Linda Nielsen, Københavns Universitet (formand), Professor, PhD Jón Torfi Jónasson, Islands Universitet og professor, Dr. phil. Jürg Glauser, Universitetet i Zürich og Universitetet i Basel. Vi har fået god og professional bistand fra Alda Joensen og Kristianna Sjóvará fra Undervisningsministeriet, ligesom der har været stort fremmøde og gode engagerede debatter ved de afholdte møder.

Der har været indledende drøftelser i efteråret 2013, særligt ved et møde på Færøerne 1.-3. oktober 2013. På baggrund af møderne med ministeriet og ledelsen på Fróðskaparsetur Føroya har været indsamlet et stort materiale – heraf en del på dansk, en del på engelsk og en (stor) del på færøsk. I forlængelse heraf besøgte ekspertkomitéen Færøerne 12.-15. maj 2014, hvor der blev holdt møder med en lang række centrale aktører og interessenter.

Som led i evalueringsprocessen er der afholdt møder med undervisningsminister Bjørn Kalsø samt ledelsen i ministeriet, herunder Poul Geert Hansen og Martin Næs. Herudover er der afholdt en lang række møder med universitetets ledelse, ansatte og studerende. Møderne har omfattet flere møder med rektor Sigurð í Jákupsstovu og direktør Jørgen Meitilberg samt møder med de to dekaner. Hertil kommer møder med en række forskere fra forskellige departementer. Desuden har der været indbudt en lang række uddannelsesledere, samt undervisere med og uden forskningsforpligtelser, vejledere og studenter. Bologna-gruppen har tillige fremført deres synspunkter.

Endvidere har der været afholdt møde med Forskningsrådet (Granskingarráðið) og Faroe Marine Research Institute (Havstovan). Endelig er der holdt møder med en række aftagere og andre med erhvervsmæssig indsigt, herunder Forskningsparken iNOVA, en række repræsentanter for erhvervslivet (møde i Industriens Hus), med arkitektfirmaet MAP Arkitektar samt møde med Hotel Føroyars hotel- og restaurationspersonale.

Alle disse notater og møder har givet ekspertkomitéen en værdifuld indsigt i muligheder og udfordringer for Færøernes Universitet.

2. Formål

Der er enighed mellem ministeriet og ekspertkomitéen om at

“Vi evaluerer for at udvikle”

Det er derfor vigtigt at påpege, at ambitionen med vores forslag er at ”give retning” for de tiltag, vi mener Universitetet med fordel kan udbygge og kan sætte i gang. Det er derimod ikke afgørende, om det enkelte forslag rammer helt præcist i forhold til det, Universitetet anser som den bedste udvikling. Vores håb er således, at anbefalingerne vil blive modtaget i den ånd og vil blive benyttet som et konstruktivt og aktuelt afsæt for en diskussion, som allerede er i gang, og som med fordel kan udvikles yderligere. Alt kan jo forbedres, og det kan være en fordel at have eksterne som sparringspartnere til den udvikling, der ønskes.

Ministeriets ønske har været, at ekspertkomitéen ”vurderer universitetet i sin helhed, men at man ikke går i detaljer på for mange områder”. Tanken er, at der vælges ”nogle områder som fokuspunkter”.

Som evalueringpunkter, der eventuelt kan belyses er fremhævet følgende forslag:

1. Universitetets status i dag, love, bekendtgørelse, regler og bestemmelser
2. En vurdering af, hvordan fusionen er lykkedes, set i forhold til hensigten med 2008-loven, men også i forhold til den hastigt voksende internationalisering af universitetssektoren. Eksempelvis kan der fokuseres på:
 - Er det lykkedes at skabe synergi mellem uddannelserne, og i hvor stor grad identificerer de studerende og de ansatte sig som værende del af universitetet som helhed eller med det enkelte fakultet/den enkelte afdeling
 - Undervisningens kvalitet: Hvordan er undervisningskapaciteten, og i hvor høj grad kan undervisningen kategoriseres som forskningsbaseret
 - Læringsudbytte – er der en tilfredsstillende sikring af, at de givne karakterer er i overensstemmelse med angivne/internationale standarder
3. Universitetets interne kvalitetssikringssystem
4. Ledelse og administrationssystemer
5. Universitetets behov for særskilt akkreditering af programmer

Efter ønske fra ekspertkomitéen er der fremskaffet et omfattende materiale, der bl.a. fra ministeriet omfatter lovgrundlag og andre relevante regelsæt, Universitetets økonomiske grundlag og forudsætninger samt strategiske overvejelser og ønsker fra politisk hold. Fra Universitetet er der leveret materiale om strategi, mission og vision, SWOT-analyse, diverse samarbejdsaftaler med andre institutioner på Færøerne samt andre Universiteter m.v. Endelig har Universitetet indsamlet oplysninger om bl.a. adgangskrav, antal studerende, fordeling (alder og køn), gennemførelse, eksamensformer samt lærernes antal, forpligtelser og fordeling (professor, lektor, adjunkt samt alder og køn), forskningsbaseret undervisning, undervisningsformer, (herunder blended learning og fjernundervisning) samt aftagerkontakt, undervisningsevaluering, studenterinvolvering, studievejledning samt oplevelse af karrieremuligheder m.v. Endelig er forskerne anmodet om at indberette væsentlige forskningsresultater, publikationer og formidling, samarbejde med andre fakulteter, institutioner, virksomheder eller andre Universiteter om uddannelse og/eller forskning, de ansattes oplevelse af universitetet som arbejdsplads, herunder udviklings- og karrieremuligheder samt endelig fakulteternes SWOT-analyse.

3. Kort om Fróðskaparsetur Føroya

3.1. Universitetets udvikling, lovgrundlag og mission

Universitetet blev etableret i 1965 og omfattede på daværende tidspunkt Sprog, Litteratur og Naturhistorie. Dette blev i 1972 udvidet med Naturvidenskab, i 1976 med Teologi og i 1987 med Historie og Samfundsvidenskab. Ved særskilt lovgivning herom i 2008 blev Universitetet fusioneret med Sygeplejeskolen (Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya) og lærerseminaret (Føroya Læraraskúli).

Ved Universitetets etablering i 1965 var der en universitetsbestyrelse på 5 medlemmer. I forbindelse med lovgivning i 1987 blev den første valgte rektor indsat. Ny lovgivning i 2008 indførte en bestyrelse på 7 medlemmer, der udpeges af ministeren. Heraf er fire medlemmer eksterne, 2 medarbejdere og 1 student. Bestyrelsen ansætter rektor og - på baggrund af en indstilling fra rektor - de to dekaner og universitetsdirektøren.

I økonomisk henseende fastsættes universitetets bevilling ifølge 2008-loven i Parlamentets årlige budget. Universitetets bevilling fra ministeriet er i 2015 74,3 mio kr., mens den i 2014 var 71,5 mio kr., hvilket var en stigning fra 2013, hvor beløbet var 67,2 mio kr. og 2012, hvor bevillingen var 68,7 mio kr.

Loven fra 9. juni 2008 (No. 58) om Færøernes Universitet fastsætter bl.a., at Fróðskaparsetur Føroya er en offentlig institution, som er uafhængig af politisk kontrol. Formålet er forskning og uddannelse.

§ 2: Purpose and mission: "The mission of the University of the Faroe Islands is to promote research and to provide instruction...The goal is to base all instruction in research and provide instruction of the highest international level. The institution shall ensure a close linkage between research and education and shall take thoughtful due regard to ensure an educational prioritization consistent with the needs of society".

...The University is granted academic and research freedom...

Uddannelse og forskning står højt på den politiske agenda på Færøerne og er bl.a omtalt i en nylig strategi om "migration and population growth", som et blandt seks vigtige områder. Som mulige initiativer peges på udvikling af nye uddannelser, udvikling af et attraktivt studentermiljø med en universitetscampus og studenterkollegium, kommerciel finansiering af PhD-studier, et register over uddannelser samt bedre muligheder for at opnå "business or practical education".

Når det gælder forskningspolitikken spiller "The Faroese Science Council" en rolle, bl.a. ved at have udarbejdet "National Policy for the Faroe Islands, Knowledge & Growth" fra 2011. The Faroese Research Council støtter forskning, herunder PhD-projekter. Rådet får ca. 7 mio DKK i støtte fra regeringen og har siden 2002 støttet 133 projekter.

Fróðskaparsetur Føroya har i 2014 udviklet en strategi og formulerer sin mission, vision og værdier således:

- *"Fróðskaparsetrið is the Faroese knowledge center that provides education and research on international level and inspires societal development and innovation. Fróðskaparsetrið is an active and visible player that works to establish a scientific basis for cultural, societal and corporate enterprise.*
- *The University safeguards the future of the Faroese society*
- *Fróðskaparsetur Føroya works to adopt the Magna Charta Universitatum".*

3.2. Universitetets ledelse og organisation

Loven fra 2008 indeholder bestemmelser, der fastlægger de overordnede rammer for ledelse og organisation på Færøernes Universitet:

§ 8: Organizational Structure: "The University shall be managed by a University Board. The Rector shall guide the University within the framework established by the University Board".

Organisationen har således øverst Bestyrelsen og herunder rektor, der bl.a. har opgaver i relation til Strategi og Kvalitetssikring. Rektor har det økonomiske ansvar for Universitetet og giver budgetter til dekanerne m.v. Ambitionen er at udarbejde et "management system", der er baseret på strategiske udviklingsmål, økonomiske budgetmål samt værdibaserede mål. Rektor udpeger bedømmelseskomitéer på basis af dekanernes anbefalinger og godkender al ansættelse af personale. Herudover er rektor ansvarlig for al intern kvalitetssikring.

Ved siden af rektor er der på Færøernes Universitet etableret et Akademisk Råd og et Samarbejdsudvalg. Akademisk Råd skal rådgive rektor om videnskabelige og strategiske emner.

Der findes et regelsæt om stillingerne som rektor, dekaner, forskere m.v.: "Regulations governing positions at the University of the Faroe Islands", hvor kravene er udbygget. I dette regelsæt henvises bl.a. til Bologna Deklarationen.

Idag består Universitetet af 2 fakulteter med 5 afdelinger: Det ene fakultet omfatter Humaniora, Samfundsvidenskab og Uddannelse, mens det andet fakultet omfatter Naturvidenskab og Sundhedsvidenskab. Dekanerne har det økonomiske ansvar på fakultetsniveau samt for uddannelserne og kvalitetssikringen. Hertil kommer det strategiske ansvar for forskningen. De uddannelsesmæssige spørgsmål ligger især hos Programme Directors (uddannelsesledere) og Educational Advisory Board (studienævn).

På tværs af de to fakulteter er der Administration, Finans, IT, Kommunikation samt et internationalt kontor. Der arbejdes nu med at etablere et fælles studiekontor, der skal koordinere studievejledning og optag samt udvikle nye tjenester til studerende og ansatte. Derudover er der sat fokus på at styrke universitets HR funktion. I den nærmeste fremtid vil

der mellem ministeriet og universitetet blive etableret en såkaldt resultataftale (eller udviklingskontrakt)

Der er pt. ingen samlet Campus, idet fakulteter og afdelinger er spredt over flere områder.

3.3. Uddannelserne

I 2008-loven om Universitetet er uddannelserne udtrykkeligt omtalt:

§ 3: Education: "...The University shall continuously review and evaluate its educational priorities and develop proposals on what educational offerings should be provided within its academic fields.

§ 7: The University shall arrange to provide students with guidance, including advice on educational issues and requirements, support services, student exchanges, and work opportunities.

Der udbydes Bachelor, Diplomuddannelse, Master og PhD. På de 5 afdelinger (departments) udbydes i alt 10 bacheloruddannelser og 3 masteruddannelser (2014/2015). Uddannelsesprogrammerne omfatter BA uddannelser inden for Sprog og Litteratur og historie, BSSc i Samfundsvidenskab og Political Science samt BSc uddannelser inden for Biologi, Computer Science og Energi- og miljøingeniør. MA uddannelsesprogrammerne omfatter Sprog og Litteratur, Jura (Law) og Vejledning. BEd omfatter Lærer og Pædagog, og BScCur omfatter Sygepleje.

Det er normalt aktive forskere, der er ansvarlige for at planlægge og gennemføre undervisning, og den gennemføres i hovedsagen som "klasseundervisning". I visse tilfælde gennemføres undervisningen dog som "blended learning", ligesom "distance learning" er ved at blive afprøvet – hvilket sker 4 steder samtidigt.

Der er udarbejdet et regelsæt om, hvilke kvalifikationer, de studerende skal opnå: "Dublin Descriptors". Der er tillige udarbejdet procedurer for "Degree Programme Profiles and Course Descriptions", ligesom der er udarbejdet "Templates" for Degree Profiles.

Der var ved udgangen af 2014 657 fuldtidsstudenter på Fróðskaparsetur Føroya, hvilket er en støt stigning fra 457 studenter i 2008. I 2014 ansøgte 366 om optagelse på universitetet

og 250 blev optaget, heraf de fleste på pædagog- og læreruddannelsen. Gennemsnitsalderen for ansøgerne i 2014 er ca. 27 år.

På studentersiden er formålet – på samme måde som mange andre steder – at tiltrække flere studenter til Naturvidenskab. Som led heri er det ønsket at styrke studentervejledningen.

Studentervejledningen er et krav ifølge lovgivningen fra 2008 og er nærmere omtalt i en rapport om “Student Support Services” University of The Faroe Islands fra 31.3.2014, der bl.a. omtaler støtte til studenter i forbindelse med “recruitment, retention og development”. Der benyttes bl.a. “Vegleiðaratoymi” (student guidance teams), ligesom der anvendes studenter som student advisors. Rapporten indeholder en beskrivelse af organiseringen af studentervejledning, nuværende praksis samt centrale og decentrale elementer. En gennemført survey viser, at de studerende er relativt positive overfor studievejledningen. Der peges dog også på muligheder for kvalitetsudvikling på området. Rapporten konkluderer bl.a., at studentervejledningen bør udvikles og drives af professionelle, som har oparbejdet specialiserede kvalifikationer på dette felt. Det påpeges, at den nuværende studievejledning, der er forskellig inden for de forskellige afdelinger, næppe er en holdbar løsning.

Der findes retningslinjer (Executive Order No. 85 af 9.6.2009) om anvendelsen af eksterne censorer, således at mindst 2/3 af af eksamenerne skal have ekstern censur. Herudover findes lovgivning (Act No. 36 af 3.5.2007 med ændringer fra 29.12.2011) om “student grants”. Endelig findes regler om studenterindflydelse, herunder i “(Lestrarráð” (Curriculum Council) hvor studenterne har halvdelen af pladserne og i form af “Studenterforening” (Student Council), hvor studerende fra alle departementer kan deltage og præsentere studentersynspunkter.

3.4. Kvalitetssikring

Når det gælder kvalitetssikring, har Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet ansvaret for den eksterne kvalitetssikring, mens Færøernes Universitet har ansvaret for den interne kvalitetssikring. Denne omfatter studieordninger, der beskriver uddannelsernes fagsammensætning, rækkefølge og prøvernes form og krav – i henhold til uddannelsesbekendtgørelsen. Undervisningen evalueres af de studerende de fleste steder - ved hjælp af evalueringsskemaer - men det anerkendes, at “det svage punkt” har været, at der ikke har været ressourcer til at bearbejde resultaterne tilstrækkeligt. Der er taget

initiativ til at udarbejde et fælles kursusevalueringssystem, der skal køre på en elektronisk platform.

Også uddannelserne evalueres løbende – af afdelingerne eller uddannelseslederne. Et vigtigt kvalitetssikringsværktøj er tillige eksamensprotokollen, der registrerer uddannelser, kurser, studerende og studieresultater. Endelig anses den eksterne censur at udgøre et led i kvalitetssikringen. Det er tanken at etablere et kvalitetssikringssystem (ESG).

Mens Undervisningsministeriet samt Færøernes Universitet har som ambition at være del af Bologna-processen, er Universitetet (endnu) ikke formelt del heraf. Der er dog udarbejdet love og reguleringer, der er i overensstemmelse med Bologna-Deklarationen.

Der har været arbejdet ret intenst med Bologna-processen, bl.a. med "Bologna Group" som omdrejningspunkt. Arbejdet har bl.a. resulteret i en serie af 8 workshops i maj 2013. Der har i forbindelse med arbejdet været efterspurgt mere infrastruktur og opbakning fra alle dekaner til at understøtte processen. Gruppen har ikke inddraget Quality Assurance and Enhancement, men har påpeget behovet for "quality enhancement" med bedre brug af indsamling og brug af studenternes feedback. Gruppen fremsætter en række anbefalinger, herunder at hvert department udvikler en plan for implementering med en række meget konkrete tiltag.

Det aktuelle strategiske mål for uddannelserne er således at implementere Bologna-regelsættet *European Standards and Guidelines*.

3.5. Forskningen

På Universitetet er der ialt 115 ansatte, herunder 9 professorer, 14 lektorer, 12 adjunkter, 35 lecturers, 13 PhD studerende samt 32 teknisk/videnskabelige assistenter/administrativt personale. Hertil kommer 15 adjungerede videnskabeligt personale. Af de 9 professorer er 7 mænd og 2 kvinder, mens der kun er 1 ud af 14 lektorer, der er kvinder og 3 ud af 12 adjunkter.

Når det gælder ansættelse af videnskabeligt personale, er der som nævnt ovenfor en række regelsæt, der kan opfattes som led i kvalitetssikringen. Der nedsættes et bedømmelsesudvalg, som gennemgår og bedømmer ansøgernes videnskabelige og pædagogiske kvalifikationer og prioriterer dem i forhold til stillingen. Der er tillige regler for PhD-studerende på Færøernes Universitet.

3.6. Samarbejdsaftaler

Der har været et mangeårigt samarbejde med sektorforskningsinstitutioner på Færøerne, især The Marine Biology Institute (Havstovan), the Geological Survey og The National Museum. Der er i høj grad tale om et ret uformelt samarbejde med forskningssamarbejde på ad hoc basis og undervisning på Færøernes Universitet fra ansatte i sektorforskningen samt aftaler om biblioteker.

Færøernes Universitet har en samarbejdsaftale fra 2009 med Islands Universitet om uddannelse og forskning samt en særaftale med Akureyri Universitet på Island.

Også med Højskolen i Stavanger har Universitetet en samarbejdsaftale. Desuden er der indgået en aftale med Færøernes Fiskerilaboratorium og "Nansen Environmental and Remote Sensing Center" i Bergen, Norge. Begge aftaler er fra 1997. Der er tillige en aftale med Danmarks Tekniske Universitet (DTU – Nationallaboratoriet for Bæredygtig Energi) samt en aftale om meritoverførsel i relation til Biologisk Studienævn på Københavns Universitet og Studienævnet for Historie og for Health på Århus Universitet samt en aftale med Roskilde Universitet.

4. Udfordringer og muligheder for Fróðskaparsetur Føroya (SWOT-analyse)

De udfordringer og muligheder, der tegner sig for Universitetet, er især koncentreret om følgende, hvilket overordnet set ligger i fin forlængelse af Universitetets egen opfattelse, hvilket tegner godt for muligheden for at Ekseperterkomitéens forslag forekommer relevante og kan føre til konstruktive ændringer, der flugter med Universitetets egne ønsker:

Styrkerne er centreret om det "monopol" Universitetet har som det eneste universitet på Færøerne. Dette udgør dog samtidig en udfordring, da Universitetet således skal opfylde alle de behov, det færøske samfund har i relation til forskning og uddannelse. Herudover har Universitetet en imponerende produktivitet i form af "output" samt et godt netværk – ikke mindst blandt ligesindede universiteter. Hertil kommer en række områder, hvor der er et åbenbart praktisk behov for forskning og - ikke mindst - uddannelse, f.eks. med hensyn til lærere, sygeplejersker, IT-folk m.v. Endvidere har Universitetet på en række niche-områder særskilte kompetencer og muligheder for at udnytte sin særlige placering, naturressourcer og kulturbetingede styrkeområder, f.eks. med hensyn til mad, turisme, design m.v. Det er også påpeget, at der er forskningskompetencer på områder, som er

særligt relevante for Færøerne, at uddannelserne er baseret på en færøsk kontekst (natural conditions), at der er kompetent personale, og at der er kort afstand mellem studenter og undervisere, ligesom der er erfaring med fælles kurser med andre universiteter og on-line-learning. Endelig synes der at være stor vilje til at følge med i globale udfordringer og EU-tiltag, f.eks. Bologna, og der er villighed til at være ambitiøs i relation til at følge med udviklingen, ligesom der er god og konstruktiv støtte fra ministeriet og fra (i hvert fald dele af) erhvervslivet.

Svaghederne er centreret om Universitetets lidenhed med relativt få forskere og uddannelsesprogrammer. Dette medfører bl.a. problemer i forhold til begrænset forskningsaktivitet og i forhold til forskningsbaseret undervisning, beskeden mulighed for specialisering samt begrænsede muligheder for faglige diskussioner på grund af mangel på "kritisk masse". Hertil kommer et ret svagt image og en relativt begrænset videnskabelig produktion. Endelig er der en begrænset "fælles identitet", hvilket bl.a. skyldes en campus, der er spredt over flere områder, forskellige kulturer på fakulteterne og til dels de enkelte afdelinger. Hertil kommer ineffektive systemer og procedurer, rammer og infrastruktur. Der mangler studentermiljø og studenterfaciliteter, herunder en samlet campus og kollegier, og det er vanskeligt at tiltrække de bedste færøske studenter, som ofte vælger andre Universiteter uden for Færøerne.

Mulighederne er bl.a. identificeret ved en række tiltag af mere general karakter sammenholdt med, at timingen for forandring er god: "Time is right". De mulige tiltag omfatter øget samarbejde med sektorforskning, universiteter i andre lande samt øget samarbejde med industrien, herunder fiskeri, aquakultur og turisme. Flere tværvideenskabelige programmer samt nye uddannelsesprogrammer og åbent universitet anses også som muligheder, der kan udnyttes. Der peges på behovet for klart fokus og stærke forskningsgrupper, der bl.a. kan give adgang til relevante forskningsnetværk, herunder EU-netværk. Der kan i denne forbindelse med fordel fokuseres på færøske ressourcer (marine oceanography, health), som bygger på egne kompetencer, men kan tiltrække internationale forskningsnetværk. Endvidere peges på øget brug af teknologi- og IT-muligheder, herunder samarbejde med telekommunikationsbranchen samt internetbaseret distance-learning. Endelig påpeges behovet for at forbedre informationen om universitetet og dermed opnå bedre good-will i det færøske samfund – samt øget fokus på Bologna-processen.

Truslerne omfatter en relativt begrænset forskningsproduktion samt et beskedent antal potentielle studerende. Af stor betydning er desuden truslen, der ligger i forhold til at fastholde den unge generation på Færøerne og gøre det attraktivt at studere og forske på

universitet i stedet for, at de i stort antal rejser ud. Hertil kommer fraværet af campus og kollegiepladser. Der peges også på manglende forståelse generelt for betydningen af Universitetet og dele af erhvervslivet, som har mere beskedent interesse for Universitetet. Endelig peges fra Universitetets side på et markant behov for flere (økonomiske) ressourcer (lack of funding).

Den færøske forskningspolitik fastsætter, at forskning og uddannelse skal være centreret om Universitetet. Samtidig arbejder Universitetet på at styrke sit image.

Færøernes Universitet har fastsat sit langsigtede mål som vækst, hvilket bl.a. anses at indebære:

- "More research staff and more students (1500 Students in 2024)
- Create a university environment that attracts students and staff
- Increase number of educational programmes and strengthen interdisciplinarity
- Quality
- Internationalisation and mobility
- Innovation
- Strengthen collaboration with research institutions and universities, industry and society".

Samtidig har universitetet en række planer om organisatoriske ændringer, hvoraf de tre første allerede er gennemført:

- "Dekanen leder fakultetet og afdelingerne
- Nedlægge afdelingslederstillingerne
- Studielede og Studienævn
- Centralisering af administrative opgaver
- Styrke studievejledning og andre støttefunktioner".

5. Anbefalinger

Ekspertkomitéen har haft stor glæde af det omfattende materiale, vi har modtaget samt den lange række af samtaler, vi har haft med centrale aktører inden for universitetet, men også udenfor, herunder relevante organisationer, virksomheder og personer i Undervisningsministeriet, på Færøernes Universitet og med andre relevante aktører, herunder samarbejdspartnere og aftagere.

I lyset af ekspertkomitéens opgave *“at evaluere for at udvikle”* vil vi pege på en række områder, hvor vi anser universitetets udviklingsmuligheder for væsentlige, konstruktive og realistiske. En del af forslagene ligger i fin forlængelse af den SWOT analyse, der er foretaget på universitetet.

Vi har derimod ikke haft til opgave – og heller ikke haft mulighed for - at evaluere den forskning og undervisning, der foregår på de enkelte afdelinger som sådan med en indholdsmæssig gennemgang. Dette vil kræve en anden og mere udbygget evalueringsprocedure. Det betydelige samarbejde med andre forskningsinstitutioner har dog indirekte betydning for kvalitetskontrollen, ligesom der er stor interesse for og initiativer til at tilslutte universitetet til internationale kvalitetsnetværk, f.eks. bologna-processen.

For at opfylde kommissoriet for evalueringen og det mål, der er sat for vores opgave, har vi således valgt at koncentrere os om en række mere overordnede anbefalinger, som vi vurderer kan være centrale for såvel Undervisningsministeriet som Færøernes Universitet i det fremtidige arbejde med forskning og uddannelse på Fróðskaparsetur Føroya.

Det er ekspertkomitéens klare opfattelse, at Fróðskaparsetur Føroya ud fra sine vilkår klarer sig godt, og at universitetet også synes at have støtte fra eksterne interessenter, ligesom det har en vigtig betydning i det færøske samfund. Således har ministeriet øget universitetets bevilling, og universitetet arbejder målrettet med strategien. Ikke desto mindre er det også tydeligt, at mulighederne for et styrket universitet er til stede, og at Færøernes Universitet med fordel kan iværksætte en række nye tiltag. Formålet hermed er at øge tiltrækningskraften hos de unge, potentielle studerende, at styrke bredden og dybden af undervisning og forskning og at arbejde mere målrettet og strategisk med samarbejde med en række eksterne parter, både indenfor det færøske samfund og uden for Færøerne med bl.a. andre universiteter.

Som forslag til at øge mulighederne for en sådan styrkelse vil ekspertkomitéen pege på fem områder: 1) Universitetets rolle, image m.v, 2) Universitetets organisering 3) Uddannelsesmæssige og undervisningsmæssige spørgsmål, herunder studenterinvolvering m.v., 4) Forskningsmæssige spørgsmål, herunder tværvideenskabelighed samt 5) Samarbejde med erhverslivet, sektorforskningen, andre universiteter m.v.

5.1. Universitetets rolle i det moderne vidensamfund – og de særlige udfordringer for Færøerne

Det er åbenbart, at der er en særlig udfordring i at motivere de unge til at blive på Færøerne, til at tage en længerevarende uddannelse og eventuelt til at fortsætte i et forskningsspor. Denne udfordring hænger nøje sammen med, at Fróðskaparsetur Føroya er et lille universitet i et lille samfund.

Nogle af de forhold, som har betydning for at fastholde de unge på Færøerne, er af mere generel karakter. Det gælder f.eks. boligforhold, herunder mangel på kollegiepladser, og det gælder de unges ønske om flere og andre tilbud på en række områder.

Det vil være formålstjenligt at tage bestik af de undersøgelser, der foreligger om baggrunden for, at de unge vælger Færøerne fra, når det gælder uddannelse og forskning. Denne nyttige viden om barrierer giver jo mulighed for at prøve at nedbryde disse barrierer.

Det vil være frugtbart og fornuftigt både for de unge selv og for det færøske samfund, at en del af de unge rejser til andre universiteter for at (videre)uddanne sig, men der er samtidig et forståeligt ønske om, at en del af disse unge vender hjem igen til Færøerne til gavn for det færøske samfund. Samtidig er det vigtigt, at Færøernes Universitet tilbyder attraktive uddannelses- og forskningsmuligheder, sådan at det også betragtes som en reel mulighed for flere studerende at tage uddannelsen på Færøernes Universitet.

Det er vigtigt, at der gøres en aktiv indsats for at "brande" universitetet og fortælle om de komparative fordele, som netop et lille universitet kan tilbyde i form af tæt student/lærer forhold, mulighed for hurtigt at være med i forskningsprojekter m.v. Her kan studerende og forskere have en vigtig rolle som "historiefortællere".

Samtidig er det vigtigt at udbyde en variation af uddannelser, der virker attraktive for de studerende, og som indfanger både emner, som er relevante for det færøske samfund og

emner, som i særlig grad fænger de unge og dermed forekommer attraktive – også som mulige senere forskningsemner.

Andre spørgsmål, der kan indgå i overvejelserne, kan være: Kan man tiltrække lidt ældre studerende (og forskere) for at styrke universitetets position i samfundet. Det kan evt. også undersøges nærmere, hvordan man kan fastholde de, som ellers rejser til udlandet, og om nye uddannelses- og forskningsområder kan medvirke hertil? Desuden er det vigtigt at fastholde opmærksomheden på, at universitetet anses som attraktivt for studenter, som normalt ikke tænker sig ind i en universitetsuddannelse.

Konkrete forslag fra ekspertkomitéen er at foretage flere samfundsrettede aktiviteter fra universitetets side. Eksempler herpå kunne være at præsentere Færøernes Universitets "Unique Selling Points" i form af forskningens døgn, forskningsfester, åbne dage, serie om Færøernes Universitet i medierne, Færøernes Universitetet ude i landsbygden m.v.

5.2. Universitetets organisering

Som på andre universiteter er det vigtigt, at der sikres akademisk integritet, en god kollegial atmosfære for alle ansatte og studenter, tilstrækkelige ressourcer til at udføre de pålagte opgaver og en sans for de trends, der tegner sig på universitetsniveau, både hvad angår områder for uddannelse og forskning og hvad angår moderne undervisningsmetoder. Dette kræver bl.a. god kommunikation på alle planer.

Der synes på Færøernes Universitet at være en vis utilfredshed med kommunikationen og mangel på klarhed vedrørende en række forhold bl.a. økonomi. Det er altid vanskeligt uden en nærmere undersøgelse udefra at bedømme, i hvilket omfang der er hold i kritikken, men det er under alle omstændigheder væsentligt, at der foretages en "mapping" og vurdering af kommunikationsvejene og kritikken – eventuelt i form af en task-force med det klare formål at se fremad og forbedre situationen på dette punkt – hvilket er et velkendt behov på mange universiteter. Klarhed med hensyn til beføjelser og ansvar bør præciseres i det omfang, der er uklarheder, f.eks. med hensyn til økonomisk råderum. Mulige problemer med hensyn til kommunikationskanaler og lydhørhed overfor kritik bør søges løst med det formål at sikre "ejerskab" og opbakning til de nye strategiske tiltag, som allerede er i gang, og som måtte blive iværksat i de kommende år.

Der er også påpeget behov for en øget streamlining i administrativ henseende på en række områder, herunder strukturen vedr. undervisningsplanlægning, studenterfeedback,

kvalitetssikringssystem, Bologna-processen m.v. Det bør overvejes at oprette et centralt studiekontor. Der kan med fordel indføres faste fakultetsmøder.

På samme måde som på mange andre universiteter har det vist sig vanskeligt at få de forskellige fakulteter og ikke mindst departementer til at opfatte sig som værende del af et fælles universitet – der er en tilbøjelighed til “silo-tænkning”. Dette bør der arbejdes med – eventuelt i form af fælles arrangementer om f.eks. undervisningsformer, oplæg om mulige tværvideenskabelige projekter, fælles uddannelsesforløb m.v. - og med et socialt islæt i arrangementerne.

Ekspertkomitéen er af den opfattelse, at universitetets website med fordel kan udbygges og moderniseres, herunder sikring af at alle afdelinger har websider på engelsk.

På længere sigt vil det formentlig være en fordel, hvis Færøernes Universitet kan samles på en campus. Dette vil øge mulighederne for, at universitetet opfatter sig som et fælles universitet og for, at tværvideenskabelighed og fælles uddannelsesprogrammer kan blive en realitet. Det er økonomisk byrdefuldt, men vil være vigtigt for synligheden af universitetet, læringsmulighederne for studenterne, et samlet akademisk miljø for forskerne samt forbedrede muligheder for at streamline administrationen og øge samarbejde på tværs på alle planer.

5.3. Uddannelserne og undervisningen

Uddannelserne har stor betydning på Færøernes Universitet, både generelt og i kraft af de mange professionsuddannelser, ikke mindst til lærer, pædagog, sygeplejerske, jurist m.v. Generelt set synes de studerende at være tilfredse med undervisningen, men der er selvsagt også områder, hvor de studerende ønsker forbedringer. Her kan det være en god idé med fokusgrupper, hvor diskussionerne tages op i studentermiljøet og herefter drøftes med repræsentanter for afdelingerne og studentervejlederne med det formål at etablere en feed-back proces.

Der synes at være meget stor forskel på uddannelserne og undervisningen – hvilket er naturligt med de meget forskellige områder, Færøernes Universitet dækker. Det vil formentlig være en god idé at styrke og til dels centralisere en række funktioner, f.eks. studenterevalueringer af undervisningen. I det hele taget synes studenterinvolvering at være et fokusområde, der med fordel kan udbygges.

Ekspertkomitéen er af den opfattelse, at det vil være en god ide at etablere en doktorandskole (Graduate School) for hele universitetet med det formål at etablere en arena for højt kvalificeret undervisning og forskning – et godt forskningsmiljø i bred forstand. Det vil være optimalt at sikre internationalt samarbejde herom, f.eks. ved at inddrage faste udenlandske gæstelærere. Desuden kunne der udbydes et antal almene kurser, der har relevans for alle yngre forskere, f.eks. metodeovervejelser, workshops om udarbejdelse af forskningsprojekter, projekter m.v.

Det synes at være afgørende for universitetet at overveje nye programmer, der tager højde for særlige færøske vilkår, behov og styrkeområder. De kan med fordel samtænkes med forskningen, se herom nedenfor. Det kunne f.eks. være emner, der har relation til fiskeri, turisme i forskellige former, herunder økoturisme, mad, design, aquakultur, marine oceanography, informationsteknologi m.v.

Synergi mellem uddannelser vil også være et relevant fokuspunkt, jfr. nedenfor om forskning. Desuden kan Åbent Universitet, samarbejde om IT-undervisning med IT-virksomheder på Færøerne samt IT-baseret (fjern)undervisning formentlig udnyttes bedre.

Den forskningsbaserede uddannelse synes at have vanskelige kår, hvilket ikke er overraskende set i lyset af det meget beskedne antal forskere. Her kunne samarbejde med sektorforskningsinstitutionerne og udbygget samarbejde med andre universiteter måske udgøre en måde at kompensere for manglen på kritisk masse ved at skaffe ekstra lærerkræfter til at levere forskningsbaseret undervisning. Internationale netværk vil være afgørende at udbygge markant.

Endelig kunne der gøres en ekstra indsats for at tiltrække studenter til de naturvidenskabelige fag – Matematik, Teknologi, Naturvidenskab og Informationsvidenskab – ved at have et udbygget samarbejde med gymnasiet. Det er i gymnasiet, de unge bliver interesserede i disse fag, og man kan f.eks. afholde informationsdage om disse uddannelser på universitetet og/eller i Gymnasiet.

Det kan også overvejes at udbyde en tværvideenskabelig uddannelse i økonomi, jura og business, hvilket vil kunne udfylde en vigtig rolle i forhold til det færøske samfund.

Begrundelserne for det store frafald bør undersøges, og mulighederne for at øge optaget bør drøftes, både med hensyn til de mange afviste ansøgere og med hensyn til det realistiske i at øge det fremtidige optag med nye uddannelser markant.

Kvalitetssikring er et vigtigt element i evalueringen. Der er især behov for standarder, feedback og en "forbedringskultur". Der foregår intern kvalitetssikring, men den kan med fordel centraliseres, kvalificeres og udbygges, sådan at der sker en højere grad af registrering, systematisering og opfølgning. Ekspertkomitéen anbefaler således, at universitetet forbedrer de interne procedurer og sikrer quality enhancement. Et fælles kvalitetssikringssystem for hele universitetet bør udvikles. Der kan også med fordel arbejdes mere med akkreditering.

Bologna-processen bør fortsættes med en mere formel støtte til bolognagruppen og med sikring af, at der sker implementering. Der kan med fordel tages udgangspunkt i nogle af bolognagruppens forslag. Dette vil kræve ressourcer for at kunne gennemføres, ligesom det vil kræve både støtte fra ledelsen og fra de berørte forskere samt betydelig administrativ støtte.

5.4. Forskningen

Omfanget af forskning er selvsagt begrænset, eftersom antallet af forskere er yderst beskedent. Når dette er tilfældet, vil det ikke være realistisk at blive et "fully fledged research university", d.v.s. et universitet, der dækker alle betydelige forskningsområder. Det er derfor vigtigt, at Færøernes Universitet udvælger forskningsområder, hvor man kan forske på internationalt niveau, ligesom det er vigtigt at understøtte de betydende uddannelsesområder med forskning.

Ekspertkomitéen anbefaler, at forskningen på Færøernes Universitet opfylder vigtige formål af betydning for universitetet og det færøske samfund. Pædagog-, lærer- og sygeplejerskeuddannelserne spiller her en væsentlig rolle, idet de står for en stor del af de studerende. Det er vigtigt, at der foregår forskning, som samtidig kan understøtte uddannelsen og kan skabe grobund for forskningsbaseret undervisning.

Der synes at være en vis ubalance mellem de forskellige afdelinger. Blandt sygeplejerskerne er der stor praksistilknytning uden lang tradition for forskning, og der er tilsyneladende en udfordring i at tilpasse vilkårene til de nye forventninger, der stilles til området i relation til forskning. Et led heri kunne være sikring af tilstrækkelig tid til forskningsaktiviteter samt understøttelse af forskellig slags. Denne kunne tage form af organisatorisk forskningspolitisk hjælp fra universitesadministrationen, eventuelt med inddragelse af fakulteter, der har længere erfaring med forskning samt administrativ understøttelse.

Samtidig vil sygeplejeområdet formentlig med fordel kunne bidrage med inspiration til nye undervisningsformer på de fakulteter, der har mere "traditionel" forskning og undervisning.

Ved at udnytte disse synergi-effekter vil der være mulighed for, at områderne kan inspirere hinanden og mulige tværvideenskabelige idéer opstå. Dette fordrer imidlertid, at fakultetsledelserne igangsætter, strukturerer og coacher en sådan proces. Udnyttes dette potentiale, vil der være mulighed for, at forskelligheden i traditioner, forventninger og praksisser kan benyttes til at fremme nye kulturer og samarbejdsområder og -former.

Det er vigtigt at være "verdensmestre i nicher", som I kan bestå af områder, hvor Færøerne har styrkeområder. Det er ekspertkomitéens indtryk, at der på Færøernes Universitet bliver lavet forskning af høj kvalitet, men at det på nogle afdelinger særligt sker inden for traditionelle områder, og at yderligere forskningsperspektiver med fordel kan inddrages. Dette vil formentlig også kunne medvirke til at gøre universitetsuddannelser og forskning mere attraktivt for de unge, som synes at have stor interesse i nyere områder. For at styrke disse områder anbefaler ekspertkomitéen "actions", der kan lede dertil.

Ekspertkomitéen anbefaler, at der etableres udbyggede samarbejdsformer inden for universitetet – nye "modes of action" mellem de enkelte departementer. Der kan således etableres nye organisationsformer med det formål at styrke "nicheforskningen" og tværvideenskabelig forskning med deraf følgende mulighed også for tværvideenskabelige uddannelser.

Dette kan med fordel ske ved at oprette flere "Centers of Excellence", der kan organisere, samle og koordinere relevant forskning inden for de omfattede fag. Disse centre skal - med understøttelse fra administrationen - udvikle forskningsprogrammer og en egentlig research policy, og skal – med den nødvendige administrative hjælp – sikre synlighed af den foretagne forskning og også satse på internationale ansøgninger. Samtidig skal sammenhængen mellem forskning og uddannelse fastholdes.

Konkret peger ekspertkomitéen på en række emner indenfor humaniora, socialvidenskab og historie, der har særligt potentiale på grund af de særlige færøske (samfunds)forhold. Det gælder "nicheforskning" på områder, hvor Færøerne har et helt enestående materiale. Eksempler herpå kunne være kulturforskning, hvor der vil være mulighed for interessant tværvideenskabelig forskning inden for "digital humanities", identitet, incl. kønsforskning, visuel kultur, visuel kommunikation og medier, herunder design, arkitektur, kunst m.v.

Inden for sprog- og litteraturforskning kan peges på tværvidevidenskabelige emner inden for bilingualism/multilingualisme, folkeviseforskning, hvor ballader er et helt enestående færøsk fænomen, som kunne udforskes mere samt oversættelse af litteratur og andre tekster, også forstået som del af kulturformidling, f.eks. kulturturisme, hvor Færøerne har et stort potentiale.

5.5. Samarbejde med sektorforskningen, erhvervslivet og andre universiteter

Færøernes Universitet har som andre universiteter stor betydning for deres omgivende samfund, både i økonomisk, social og kulturel henseende. Universitetet bør derfor udbygge samarbejdet med forskellige nationale aktører, herunder erhvervslivet. Samtidig vil strategiske alliancer med andre universiteter kunne styrke både undervisning og forskning. Endvidere vil det være hensigtsmæssigt at sikre interessen for, at forskerne benyttes som konsulenter eller som led i meningsdannelsen. Endelig spiller Færøernes Universitet en vigtig rolle som led i den færøske kultur, herunder sikringen af "cultural heritage".

Ekspertkomitéens møder med bl.a. repræsentanter fra erhvervslivet var meget frugtbare med stor entusiasme og dynamik, og det er tydeligt, at der på dette væsentlige område er et uudnyttet potentiale. Det vil formentlig være ønsket både fra erhvervslivet og fra universitetet at finde nye samarbejdsformer på dette område.

Samarbejde om undervisning kan være yderst relevant på en række områder, og der bør altid samtidig tænkes i muligt forskningssamarbejde som opfølgning herpå. Herved kan tilgodeses en række hensyn, nemlig ønsket om at tilgodese det færøske samfund, at bibringe de studerende en solid, relevant uddannelse, som måske kan få dem til at blive eller vende tilbage til Færøerne, at sikre erhvervslivet en veluddannet og innovativ arbejdsstyrke og at tilgode Færøernes Universitet som institution.

Som konkrete ideer vil ekspertkomitéen pege på muligheder for samarbejde mellem forskning, uddannelse og praksis inden for turisme (f.eks. madturisme, økoturisme med færøsk flavour, omfattende naturforvaltning, madkultur, kunst, fugle m.v.), informationsteknologi, fiskeindustri, aquakultur og den kulturelle sektor. I denne forbindelse kan med fordel peges på øget samarbejde med de relevante museer, med det formål at styrke og udbygge forskning i design, arkitektur og kunst. Endvidere kan peges på mulighederne inden for sundhedsområdet, hvor uddannelsen kan kombineres med praksisnær forskning og samarbejde med relevante institutioner, herunder hospitalerne.

Endelig kan peges på det pædagogiske område, hvor det vil være nærliggende at samarbejde med f.eks. skoler og daginstitutioner.

Det kan overvejes at lade sådanne områder være del af de omtalte Centers of Excellence, og/eller at belønne initiativer i denne henseende f.eks. i form af en pulje til sådanne projekter eller særlige belønningssystemer. Universitetets lidenhed kan her muligvis udgøre en komparativ fordel, da der hurtigt kan igangsættes nye projekter.

Også i relation til offentlige myndigheder er der potentiale for yderligere samarbejde. I det hele taget skal alle stakeholders tages med i betragtning, når strategien for øget samarbejde med det omgivende færøske samfund udarbejdes og implementeres.

I det hele taget bør der på Færøernes Universitet opfordres til innovation og til samarbejde med andre om ansøgninger til EU om forskningsmidler m.v.

6. Konklusion og forslag fra ekspertkomitéen

Det er ekspertkomitéens opfattelse, at Færøernes Universitet klarer sig godt ud fra de vilkår, universitetet har, men at man med fordel kan igangsætte en række nye initiativer for at styrke universitetets tiltrækningskraft og betydning for det færøske samfund. Disse er opsummeret i kort form i følgende konkrete forslag:

Uddannelse

* Udbud af nye uddannelser og uddannelses- og undervisningssamarbejder, der anses for særligt attraktive for de studerende – også som mulige senere forskningsemner.

* Mulige eksempler kunne være kulturforskning i bred forstand, herunder kulturturisme (økoturisme og madturisme med færøsk flavour), identitet, visuel kultur og kommunikation, medier, design, arkitektur og kunst.

* Andre eksempler kunne være en tværvideenskabelig uddannelse i økonomi, jura og business samt nye uddannelser i informationsteknologi og forskning knyttet til fiskeindustrien.

* Sikring af forskningsbaseret uddannelse inden for alle områder og sikring af praksisnær uddannelse med lokale institutioner.

* Mulige eksempler er udbygning af de sundhedsvidenskabelige uddannelser, herunder nærmere samarbejde med sundhedssektoren.

* Andre eksempler kunne være samarbejde med uddannelsessektoren og med de relevante institutioner, herunder daginstitutioner, medieverdenen og museer.

Forskning

* Ambition om at være "verdensmestre i nicher", f.eks. tværvideenskabelige områder og områder med samarbejde med erhvervslivet, det offentlige eller over grænser, f.eks. andre universiteter.

* Nye "modes of action" i form af nye samarbejdsområder og – former på tværs af afdelinger bør understøttes af fakulteterne.

* Oprettelse af flere "Centers of Excellence", der organiserer, samler og koordinerer relevant forskning inden for nye fag med forskningsprogrammer.

* Udbygning af samarbejdet med erhvervslivet og strategiske alliancer med andre universiteter og institutioner, bl.a. sektorforskningsinstitutioner – og sikring af at dette aspekt medtænkes ved alle initiativer til nye forsknings- og uddannelsesområder.

Kvalitetssikring

* Kvalitetssikringen af uddannelserne og undervisningen bør centraliseres, kvalificeres og udbygges med en højere grad af registrering, systematisering og opfølgning samt fokus på kvalitetsforbedring.

* Arbejdet med bolognaprocessen bør fortsættes og intensiveres i takt med, at de nødvendige ressourcer kan sikres – dette er vigtigt, ikke mindst af hensyn til mobiliteten for de studerende.

Universitetets øvrige forhold

* En aktiv indsats for at “brande” universitetet mere og fortælle om de komparative fordele, som netop et lille universitet kan tilbyde – med studerende og forskere som “historiefortællere”.

* Flere samfundsrettede aktiviteter fra universitetets side, f.eks.. Forskningens døgn, Forskningsfester, Åbne dage, Serie om Færøernes Universitet i medierne, ude i bygderne m.v.

* Udbygning og modernisering af universitetets website – herunder websider på engelsk.

* Fælles arrangementer internt på universitetet om f.eks. undervisningsformer, tværvideenskabelige projekter, fælles uddannelsesforløb m.v.

* Bedre udnyttelse af IT, herunder udbygning af IT-baseret (fjern)undervisning og blended learning.

* Nærmere undersøgelse af, hvad der konkret skal til for at fastholde dem, som ellers rejser til udlandet for at studere eller få dem tilbage til Færøerne efter endt uddannelse i udlandet samt igangsætning af konkrete initiativer, der kan medvirke til at sikre dette.

* “Mapping” og vurdering af kommunikationsveje, kompetence- og ansvarsforhold på Færøernes Universitet samt initiativer med henblik på at sikre en god kommunikation.

* Øget fokus på og administrativ hjælp til innovation og samarbejde med andre om EU-ansøgninger om forskningsstøtte m.v.

* Sidst men ikke mindst, arbejde på at samle Færøernes Universitet på en campus, da det vil styrke universitetet på en lang række områder og dermed øge mulighederne for at virkeliggøre anbefalingerne ovenfor.